

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Göteborgs universitet

Identitet & image

Rapport maj 2003

Innehåll

Förord	3
Projektets bakgrund	4
Rapportens uppbyggnad	5
1. Att profilera ett universitet	6
Grundbegrepp	
Utgångspunkter	
Grundläggande universitetsvärden	
Göteborgs universitets särart	
2. Bilden av Göteborgs universitet av idag	11
Undersökningar	
Vad säger undersökningarna	
Slutsatser av undersökningarna	
3. Plattform för profilering	16
Kännetecknande karaktärsdrag – grundvärden	
Strategisk profil	
Profilering på olika nivåer	
Fortsatt profileringsarbete	
Ett arbete på flera områden	

Förord

Universitetsstyrelsen beslutade i januari 2002 att starta projektet ”Identitet och image – ett led i varumärkesbyggande för Göteborgs universitet”. Motivet var att ”tydliggöra och stärka universitetets identitet och image” och uppdraget att skapa en plattform och en strategi för en aktivare profilering av universitetet.

Projektet har förutsatts utgå från verksamhetens perspektiv och syftar till att ge en bild av hur universitetet upplevs idag och hur denna bild påverkar verksamhetens förutsättningar. Projektet har arbetat på basis av en analys av universitetets traditioner, huvudsakliga karaktärsdrag och image.

För att driva projektet tillsatte universitetsstyrelsen en styrgrupp (projektgrupp) med Ulf Gustavsson som styrelsens representant. Rektor utsåg sedan övriga ledamöter i gruppen: Claes-Olof Olsson, Daniela Ölmunger, Lennart Weibull, Margareta Wallin Peterson, Maria Norrström, Siv Bondenäs Brink, Tomas Forser samt Åke Pettersson. Lennart Weibull utsågs av rektor till ordförande i gruppen. På grund av personella förändringar ersattes Olsson och Ölmunger av Mauritz Ljungman respektive Martin Hjerstrand under hösten 2002. Projektgruppen knöt dessutom till sig en extern konsult, Hans Ingvar Hanson, och adjungerade vicerektor Bengt-Ove Boström. Till projektsekreterare utsågs Magnus Svedmark.

Arbetet har bedrivits i mycket god anda och närvaron vid gruppens sammanträden har varit hög. Projektgruppen har också bemödat sig om att löpande förankra arbetet i verksamheten. Dekanerna har aktivt deltagit i ett par av gruppens möten och där framfört sina och fakulteternas synpunkter. Rektor har fått underhandsinformation från ordföranden om arbetets förlopp och har vid ett tillfälle medverkat i gruppens diskussioner. En öppen hearing har hållits med god uppslutning av framför allt anställda, närmare 150 deltog i mötet och många gav viktiga synpunkter på gruppens arbete. Fakulteterna, institutionerna, studenterna och universitetsbiblioteket med flera har också haft möjlighet att framföra sina synpunkter på projektgruppens förslag och överväganden i en remiss under april-maj.

Göteborg 26 maj 2003

Lennart Weibull
Projektgruppens ordförande

Projektets bakgrund

Göteborgs universitet har under en följd av år aktivt arbetat med åtgärder avsedda att påverka den allmänna bilden av verksamheten. Exempelvis har universitetet gentemot studenter och presumtiva studenter sökt en position som ”studenternas universitet” och som ”cityuniversitetet”, ”det populäraste bland ungdomar”. Detta har kunnat göras mot bakgrund av den goda studenttillströmningen till universitetets utbildningar. Gentemot allmänheten har universitetet betonat karaktären av ett ”öppet universitet”, tillgängligt för alla – bland annat genom olika utåtriktade populärvetenskapliga evenemang, både universitetsgemensamt och vid enskilda fakulteter.

Positiva resultat av detta arbete har kunnat avläsas i publicitet och attitydundersökningar. Men det har samtidigt hörts allt fler signaler om att Göteborgs universitet av många uppfattas som otydligt och diffust. Universitetet har på grund av sin storlek och mångskiftande verksamhet, delvis också till följd av sin historiska expansion – och införlivandet av tidigare självständiga enheter – blivit allt svårare att karakterisera på annat sätt än som stort, brett och mångsidigt. En sådan karakteristik fångar inte in de innehållsmässiga värden, som är viktiga för dem som är verksamma vid Göteborgs universitet och kan vara avgörande för universitetets utvecklingsmöjligheter.

Redan detta förhållande motiverar systematiska insatser för att göra identiteten tydligare och bättre känd. Om universitetets karaktär och strävanden blir dåligt förstådda eller rentav feltolkade av omgivningen, försämras efterhand förutsättningarna för verksamheten. Det är risk att ogrundade värderingar vägs in i beslutsprocesser som påverkar universitetets existensvillkor, i företag och organisationer liksom i statliga organ. Det är också risk att en otydlig eller felaktig image hos omvärlden inverkar negativt på självförtroendet hos dem som verkar i universitetet – och därmed på utvecklingskraften i organisationen.

Härtill kommer att det finns en förväntan hos omvärlden att varje universitet och högskola skall ha en tydlig profil. Det skall vara möjligt att urskilja något hos den ena högskolan som skiljer den från den andra. Det är angeläget att denna profilering kommer inifrån och inte blir något som slentrianmässigt påförs högskolan av omgivningen. Det senare blir, vilket knappast behöver betonas, särskilt viktigt genom att det råder konkurrens om resurser till forskning och utbildning, konkurrens om uppdrag från organisationer och företag och konkurrens om lärare och studenter. Strömmen av talang och medel går sannolikt företrädesvis till de enheter som är välprofilerade och tydliga om sina ambitioner och resurser.

Det är mot denna bakgrund som tillkomsten av projektet Identitet & image skall ses. Huvuduppgiften har i detta perspektiv varit att ge ett underlag, en plattform, för ett långsiktigt identitetsstärkande och profilerande arbete – men inte anvisa verktygen för detta. Tonvikten ligger på analysen av grundvärden och för universitetet kännetecknande karaktärsdrag samt på fastställandet av utgångsläget för en aktiv profilering. En betydande del av projektet har bestått i att undersöka hur studenter, anställda, regionens invånare och opinionsledare i stat, kommun och näringsliv betraktar Göteborgs universitet av idag. Ett rikt material för analys och värderingar har kunnat läggas till grund för diskussionen om en önskad framtida profil för Göteborgs universitet.

Rapportens uppbyggnad

Denna rapport har tre huvudavsnitt.

1. Att profilera ett universitet
2. Bilden av Göteborgs universitet av idag
3. Plattform för profilering

Först förs en diskussion om begreppen identitet, profil och image och sambandet dem emellan. Begreppet varumärke nämns i direktiven för projektet men har i rapporten betraktats som något underordnat, eftersom det kan ge felaktiga associationer till reklam och marknadsföring och föra tankarna bort från identitetsarbetet som det centrala. Rapportens analys av universitetets identitet och de redovisade profilmöjligheterna utgår istället från ett vidare perspektiv på universitetets verksamhet och funktionssätt.

I rapportens första del diskuteras också betydelsen av att projektet gäller ett universitet och ett universitet med en intressant tillkomsthistoria och bildningstradition. Det är projektgruppens åsikt att de grundläggande värden som universitetet genom tiderna har stått för skall ges stark tyngd i profileringen.

I rapportens andra del beskrivs den aktuella bilden av Göteborgs universitet utifrån resultaten av projektets olika undersökningar. Sex olika undersökningar och studier, såväl interna som externa belysningar, har givit underlag för analys av universitetets anseende när det gäller kvalitet, förtroende i olika kretsar, effektivitet osv.

Därefter redovisas motiveringarna för de grundvärden och kännetecknande karaktärsdrag som projektgruppen önskar betona som konsekvens av sin identitetsanalys. I det sista avsnittet finns rekommendationer till styrelsen, dels om vilken profil som bör eftersträvas och om vilka områden som fordrar åtgärder, dels om hur de olika nivåerna inom universitetet kan engagera sig i profilering av sina enheter och av helheten, Göteborgs universitet.

1. Att profilera ett universitet

För många är tanken att profilera ett universitet något främmande. Profilering är inte någon avgränsad aktivitet utan något som växer fram inifrån. Det är en följd av det arbete som utförs av lärare, forskare och övrig personal inom verksamheten. Detta synsätt är givetvis riktigt, men det behöver vidgas genom påpekandet att denna verksamhet måste synliggöras, både internt och externt. Internt handlar det om identitet och externt om profilering.

Grundbegrepp

Begreppen identitet, image, profil och grundvärden används i denna rapport med följande definitioner:

Projektgruppen avser med universitetets identitet *den totala mängden av för verksamheten utmärkande egenskaper och den "personlighet" som dessa sammantaget uttrycker*. De utmärkande egenskaperna utgör grund för den bild av universitetets verksamhet som är rådande bland universitetets anställda och studenter (självbilden). En av projektets uppgifter är att belysa överensstämmelsen mellan faktisk verksamhet och självbild, i syfte att skapa en grund för hur verksamheten kan profileras.

Med image betecknas *allmänbilden av verksamheten i omvärlden*. Profil står för den *precisering av egenskaper som universitetet önskar framhålla som särskilt utmärkande*. Eftersom image och profil i den allmänna diskussionen ofta används som synonyma begrepp, väljer vi här i rapporten att tala om önskad eller strategisk profil.

Begreppet grundvärden används för att beskriva de *grundläggande värden/egenskaper som universitetet förknippas med, eller vill förknippas med*. Kärnvärden är en vedertagen företagsekonomisk term med en mer begränsad innebörd än vad som här avses med grundvärden.

Utgångspunkter

Grundläggande för projektgruppens arbete har således varit övertygelsen om att långsiktiga ansträngningar att skärpa en organisations profil måste utgå från identiteten. Det handlar om att tydliggöra universitetet som samhällsinstitution, organisation och arbetsplats. Det måste bland samtliga anställda finnas en stark medvetenhet om vad ett universitet står för. I annat fall är det risk att ansträngningarna motverkar sitt syfte. För det höga anseende, som universitet av tradition åtnjuter i samhället, är priset en sträng bevakning i allmän opinion. Det skulle snabbt bli känt och kritiserat om universitetet framträdde med falska pretentioner.

En grundläggande föreställning har också varit att en identitetsbestämd profil inte blir övertygande om den endast kommer till uttryck i informationsåtgärder. Det fordras att den påverkar universitetets sätt att vara, det vill säga märks även i fråga om organisation, miljö, arbetssätt och ledningsstil.

Grundläggande universitetsvärden

Universitet är autonoma institutioner i hjärtat av samhället. De skiljer sig till sin uppbyggnad och sina historiska förutsättningar från andra institutioner och de frambringar, undersöker, värderar och vidareför kulturen genom forskning och undervisning. För att tillgodose omvärldens behov måste universitetens forskning och undervisning vara moraliskt och intellektuellt obundna av alla politiska, ideologiska och ekonomiska maktgrupperingar.

Frihet i fråga om forskning och utbildning är universitetens grundläggande livsprincip. Så formuleras universitetens villkor i *Magna Charta*, från det stora rektorsmötet i Bologna 1988. Genom att motarbeta intolerans och alltid vara öppet för dialog är universitetet en idealisk mötesplats för lärare, med förmåga att dela med sig av kunskapen och med möjligheter att utveckla den genom forskning och förnyelse, och studerande med såväl rätt som förmåga och vilja att ta tillvara denna kunskap, samt vara delaktiga i dess utveckling.

Universitet står för en ständig strävan att uppnå universell kunskap. För att kunna fylla sin uppgift måste de bortse från alla geografiska och politiska gränser och därigenom bekräfta den tvingande nödvändigheten av att skilda kulturer får lära känna och påverka varandra.

Projektgruppen har diskuterat dessa grundläggande värden internt men också i dialog med dekanerna och i några huvudpunkter sökt precisera dessa karakteristika för universitet:

- Kunskapsbildning och kunskapsspridning
- Hög kompetens
- Kritiskt förhållningssätt/sanningssökande
- Oberoende/autonomi
- Demokratisk organisation/dialog
- Öppenhet mot omvärlden
- Perspektivrikedom/globalt perspektiv
- Samhällsansvar/etiskt förhållningssätt
- Trovärdighet

Dessa grundläggande värden hänger samman. Det ena värdet förutsätter ett annat. Ett universitet måste vara öppet mot världen utanför med dess kulturella mångfald och slå vakt om demokratins principer och grundvärden. Samtidigt skall universitet värna om sin integritet och egenart som institutioner för kritisk forskning och undervisning och sträva efter högsta möjliga kvalitet i verksamheten på alla dessa områden. Kärnan är det självständiga sanningssökandet, som främjas av ett oberoende som samhällsinstitution och en inre demokratisk organisation. Karaktären speglas av seminariet som en akademisk arketypp: både elitism (det bästa argumentet segrar) och demokrati (alla deltagare kan framföra det).

Forskningens och utbildningens kvalitet är universitetens mest värdebeständiga kapital. Ekonomiska villkor och ideologiska bindningar får aldrig överordnas dessa fundamentala intellektuella uppgifter. Produktionsmål skall sättas med hänsyn till kvalitetskraven. Vetenskaplig autonomi får å andra sidan inte göra forskarmiljön till elfenbenstorn, utan det krävs en öppenhet mot omvärlden och en vilja till samhällsengagemang. Universitetens bidrag till kunskapsbildning, debatt, samhällsklimat, offentliga verksamheter, näringsliv och enskilda människors situation är viktiga för hela samhällets utveckling.

Universitet och högskolor har generellt sett högt förtroende bland allmänheten, betydligt högre än medier, näringsliv och beslutande politiska organ. Men förtroendet i sig skapar inte resurser. En produktiv vetenskaplig miljö och starka forskargrupper kräver goda materiella villkor. Om inte dessa råder och upprätthålls, hotas identiteten. Göteborgs universitet bör dock som en central och stor del av stadens liv och verksamhet kunna ha goda förutsättningar att åstadkomma det gynnsamma klimat som forskning och undervisning kräver.

Ett sätt att åstadkomma detta är att tala tydligare för sin sak och profilera sin särart. Genom att hävda sina grundläggande värden skiljer ett universitet ut sig från andra kunskapsorganisationer. Detta bidrar till att skapa trovärdighet för verksamheten.

Göteborgs universitets särart

Göteborgs Högskola tillkom och fick sin karaktär i spänningsfältet mellan obundna studier och merkantil nyttighet. När verksamheten startade 1891, vilade den på privata medel och högskolan var organiserad som privat stiftelse. Dess förutsättning var bland annat stora donationer men också visioner om den enskildes kulturella och kunskapsmässiga förkovran. Enligt de ursprungliga planerna ville man rentav utgöra en fri akademi ”ett idéernas högkvarter mitt inne i de materiella sträfvandenas hufvudstad”, som en av de idealistiska programförklaringarna löd.

Olika traditioner

S. A. Hedlunds och andras 1800-talsdröm om den fria examenslösa akademien visade sig vara en utopi om personlig bildning, som inte höll för det moderna samhällets krav på specialiserade kunskaper och kvalificerad arbetskraft. Redan 1923 grundades på lokalt initiativ Handelshögskolan i Göteborg. Men de frisinna köpmännen och donatorerna i staden kvarhöll samtidigt idealen om det fria kunskapssökandet och om populärföreläsningar till allas upplysning, vilket satte sin prägel på grundvärderingarna i Göteborgs högskola.

De filosofiska fakulteterna vid Göteborgs universitet kan föra tillbaka sin tradition till Göteborgs högskola. Inom dessa finns traditionen ännu levande och utgör en del av självbilden av Göteborgs universitet. Men det finns också andra levande traditioner från de skolor som efter hand har integrerats. Medicinska högskolan slogs exempelvis ihop med Göteborgs högskola 1954 och universitetet bildades, 1971 införlivades Handelshögskolan, år 1977 bland annat lärarhögskolan och Valands konsthögskola, och senast tillkom Vårdhögskolan år 2002. De inkommande enheterna har sin särart och många har egna studentkårer. Detta skapar bilden av Göteborgs universitet som en verksamhet präglad av stor mångfald, samtidigt som förutsättningarna för en gemensam identitet därför skiljer sig åt mellan olika delar av universitetet.

Öppenhet

Högskolan bibehöll och utvecklade sin utåtriktade verksamhet. Offentliga föreläsningar och vidareutbildningskurser profilerade den som en stadsangelägenhet. Under 1910-talet, när ännu inte fler än ett hundratal studenter var åhörare, drog föreläsningarna för allmänheten 2 000–3 000 åhörare och på sent 30-tal över 10 000 under en termin.

Sambandet mellan kunskap och allmän nytta liksom senare visionen om ett universitet mitt i staden har kommit att förbinda det akademiska livet i Göteborg med verksamheterna utanför; handeln, industrin, kulturlivet. Många har vittnat om den akademiska miljön i Göteborg som öppnare och friare än den som skapats i de renodlade lärdomsstäderna Uppsala och Lund. Närheten till andra kulturella och sociala storstadsuttryck har gjort att universitetsvärlden inte isoleras utan blir en del av ett kontrastrikt samtida samhälle. Det är en kreativ kvalitet i stadens akademiska liv och något av särprägel för Göteborgs universitet.

Öppenheten har varit en förutsättning också för integrationsprocessen av tidigare självständiga högskolor under de tre sista decennierna av 1900-talet. I det nya storuniversitetet har de olika delarna med sina respektive traditioner och historia skapat nya möjligheter för samverkan mellan skilda kunskapsvärldar och vetenskapssyner i landets bredaste och mest diversifierade universitet.

Integrationen kräver i nästa fas just en ökad samverkan mellan universitetets olika kunskapscentra. Under en övergångsperiod synes svårigheterna i en sådan process bli mer synliga än möjligheterna, men i ett längre perspektiv, vilket har gällt för detta projekt, väntas kombinationen av skilda kompetenser ytterligare öka Göteborgs universitets utvecklingskraft.

Värdegrunden

Projektgruppen har primärt försökt fastställa de värderingar, den tradition och mentalitet som man tror binder samman – eller framgent kommer att binda samman – universitetets olika delar. Den har sökt *kärnan i vad universitetet är, är till för och värdesätter*.

En sådan analys visar tidigt att flera av de värderingar och förhållningssätt som kan ses som en del av Göteborgs universitets identitet också är karakteristiska för universitet i allmänhet. Det har krävts djupgående analys och historiska återblickar för att finna kännetecknen som är särskiljande; och en slutsats av gruppens resonemang är att *det unika ligger i kombinationen av var för sig allmänt giltiga egenskaper*.

Diskussionen har emellertid klargjort att egenskaper som är betecknande för ett universitet – den fria kunskapssökningen och spridningen av kunskap, vetenskaplig metodik, oberoende ställning och så vidare – förtjänar förnyad uppmärksamhet. Själva karaktären av universitet är enligt projektgruppens mening värd att betona, inte minst i de delar av Göteborgs universitet som har ”högskola” i sitt namn.

Den anställdes perspektiv

Identiteten är emellertid svår att fastställa, när det gäller en verksamhet som är så vittomfamnande och mångfasetterad som den vid Göteborgs universitet. Skillnaderna i miljö och arbetssätt mellan olika fakulteter kan, för dem som verkar där, te sig väl så påtagliga som likheterna. Även den stora bredden bland de anställda bidrar till universitetets mångsidighet och påverkar den gemensamma identiteten. Bredden ger också intressanta möjligheter att samarbeta över fakultets- och institutionsgränserna.

Den anställda har sällan anledning att reflektera över universitetets ”personlighet”, det som är för alla enheter gemensamt. Hans eller hennes perspektiv är i huvudsak begränsat till den egna institutionen. Men det är ändå troligt att han eller hon skulle reagera mot en profilering av helheten som tedde sig oförenlig med den egna institutionens verklighet. Dessa psykologiska förutsättningar för en profilering finns beaktade i projektgruppens ställningstaganden till hur en eftersträvd profil skall kunna förverkligas.

Studentperspektivet

Det stora utbudet av olika utbildningar och det höga antalet sökande har bidragit till att Göteborgs universitet under flera år rankats som det populäraste i landet. Huvuddelen av studenterna vid Göteborgs universitet rekryteras från närområdet men andelen som kommer utifrån ökar stadigt. Det är rimligt att tro att studenternas bild av universitetet skiljer sig åt beroende på om de aktivt sökt sig till Göteborg från en annan del av landet eller om de har valt att studera i sin hemstad. Gemensamt för flertalet studenter torde dock vara att bilden av universitetet oftast bestäms mindre av helheten än av kvaliteter hos den institution eller i den utbildning, som man valt, eller av Göteborg som studieort. Detta hindrar inte att studenterna ändå utnyttjar universitetets bredd och mångfald genom att i sina studier kombinera ämnen från olika fakulteter.

Framtida kvaliteter

Att nyansera allmänbilden av en väl etablerad verksamhet tar tid. Medan profileringen pågår kan själva identiteten förändras. Planeringen bör därför ta hänsyn till pågående förändringssträvanden, med inriktningen att identitetsprocessen ska drivas vidare. Själva viljan till förnyelse är profilerande. Projektgruppen har i sin rekommendation beaktat detta vid valet av profilsatser.

2. Bilden av Göteborgs universitet av idag

För att ta reda på vilken bild olika grupper har av Göteborgs universitet samt hur Göteborgs universitet framträder i medierna har projektgruppen initierat ett antal större och mindre undersökningar. Gruppen har också tagit del av några andra tillgängliga studier.

De undersökningar som projektgruppen själv har initierat är:

1. *En studie av attityder bland externa beslutsfattare inom näringsliv, politik, myndigheter och forskningsfinansiering.* Undersökningen, som konsultföretaget Berglund & Wiberg har svarat för, genomfördes i form av djupintervjuer med 28 nyckelpersoner under februari år 2003. Frågorna har gällt dels allmänna föreställningar om Göteborgs universitet i jämförelse med andra högskolor, dels bedömningar av olika grundvärden.
2. *En studie av attityder bland studenter vid Göteborgs universitet.* Det gäller dels en kvantitativ undersökning av 2 488 nybörjarstudenter hösten 2002 fördelade över samtliga fakulteter, dels en kvalitativ studie av fem studentgrupper. Enkätundersökningen, som administrerats direkt av projektgruppen, har ställt frågor om varför man börjat läsa vid Göteborgs universitet och hur man uppfattar universitetet. Den kvalitativa studien, som gjorts av biträdande forskare Ulrika Andersson vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, har syftat till att fördjupa förståelsen av studenternas bedömningar.
3. *En studie av attityder bland anställda vid Göteborgs universitet.* Dels en kvantitativ undersökning som har ingått som en del i universitetets arbetsmiljöundersökning hösten 2002, dels en kvalitativ studie där cirka 25 lärare och forskare djupintervjuats om hur de upplever universitetet, inklusive bedömningar av grundvärden. Den senare undersökningen har genomförts av universitetslektor Ulf Christiansson och universitetsadjunkt Agneta Plengier-Gaal, vid Institutionen för pedagogik och didaktik.
4. *En studie av attityder hos ett representativt urval på 3 000 personer bland allmänheten i Göteborgsregionen.* Undersökningen har ingått som en del av SOM-institutets (vid Göteborgs universitet) årliga frågeundersökning i Västsverige och handlat dels om förtroendet för Göteborgs universitet i förhållande till andra högskolor, dels om bedömningar av specifika egenskaper hos universitetet.
5. *En studie av hur forskare från olika delar av Göteborgs universitet citeras i dagspress.* Syftet har varit att få en bild av i vad mån Göteborgs universitet nämns i sammanhanget. För att få en jämförelse har en mindre analys genomförts rörande uppmärksamhet för forskare vid Chalmers. Undersökningen har genomförts av projektgruppen och avser perioden sep 2001– sep 2002.
6. *En översikt av hur svenska universitet och högskolor presenterar sig på webben.* Främst för att se vilka kärnvärden de betonar. En motsvarande genomgång har gjorts med ett urval universitet i Europa och USA. Arbetet har genomförts av projektgruppen.

Resultaten från de olika undersökningarna finns presenterade i olika rapporter och arbetsmaterial, som i koncentrat finns med i rapportens bilagor.

Vid sidan av detta har projektgruppen tagit del av ett antal andra undersökningar som direkt eller indirekt belyser bilden av Göteborgs universitet. Det gäller bland annat

- den så kallade STUG-undersökningen av programstudenter 2001
- SOM-institutets årliga studie av nybörjarstudenter vid samhällsvetenskapliga fakulteten
- avdelningen för personal- och organisationsutvecklings studie av rekryteringen av studerande till humaniora, naturvetenskap och lärarutbildning
- utvärderingar av enskilda fakulteter vid Göteborgs universitet, i första hand humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet samt Handelshögskolan
- andra relevanta utvärderingar av Göteborgs universitet, bl a högskoleverkets bedömning av universitetets kvalitetsarbete
- olika verksamheter inom universitetet Lunds universitets motsvarande identitetsarbete och analyser
- samt annat material som Visionen, sammanställningar av MandagMorgen, budgetunderlag och olika artiklar

Vad säger undersökningarna?

Undersökningarna ger en mångfacetterad bild av Göteborgs universitet. Den är svår att sammanfatta, men projektgruppen har utläst några huvudtendenser:

Bredd. Det finns i studierna med externa beslutsfattare, studenter och anställda en samsyn om att Göteborgs universitet är *ett stort och brett universitet med många intressanta utbildningar*. Däremot är bilden av universitetet som forskningsinstitution inte lika positiv. Bland opinionsledarna framhålls visserligen att här finns vissa starka forskningsgrupper men forskningen överlag uppfattas inte som stark.

Öppenhet. Göteborgs universitet upplevs av studenter och anställda som öppet och bland allmänheten även som samhällsengagerat. De externa beslutsfattarna är däremot mera tveksamma och uppfattar inte öppenhet och samhällsengagemang som utmärkande drag för Göteborgs universitet. Slutsatsen är att universitetet har dessa egenskaper mera i ett västsvenskt än i ett nationellt perspektiv.

Samtalsintervjuerna med beslutsfattare, anställda och studenter pekar samfällt på att öppenhet är en mångtydig egenskap. Öppenhet kan bland annat innebära att vara välkomnande och lätt att få kontakt med. Det kan också betyda att vara utåtriktad och ägna sig åt offentlig verksamhet, internt samarbete och att visa intern öppenhet. De externa beslutsfattarna menar att Göteborgs universitet är välkomnande men inte öppet i andra hänseenden – inte minst pekar man på behovet av ökat internt samarbete. Anställda, studenter och allmänhet betonar snarast den utåtriktade verksamheten.

Stimulerande miljö. Studien med externa beslutsfattare pekar på att Göteborgs universitet uppfattas som trivsamt och som en stimulerande studiemiljö. Samma bild framkommer ännu starkare hos anställda och studenter. Bland anställda är det framför allt den egna enheten eller fakulteten som värderas positivt, studenterna har en positiv bild av universitetet som färgas av hur de uppfattar staden Göteborg.

Bristande tydlighet. Många tycker sig sakna tydlighet om universitetets inriktning och styrkeegenskaper. Både bland anställda, studenter och externa beslutsfattare är tendensen att Göteborgs universitet inte är särskilt tydligt. Beslutsfattarna talar om luddig framtoning och anser att det är svårt att få överblick. Bland de anställda, särskilt bland lärarna, är det nästan lika många som menar att universitetet är otydligt som att det är tydligt. I samma riktning pekar det faktum att en stor del av allmänheten inte har någon klar uppfattning av Göteborgs universitet.

Oklar styrning. En del i otydligheten anses sammanhånga med att universitetsledningen är dåligt förankrad i verksamheten. Bland de externa beslutsfattarna finns åsikten att det saknas en klar styrning av verksamheten och att universitetet präglas av mer splittring och oenighet jämfört med andra universitet. Hos de anställda är kritiken att det lyssnas för lite på verksamheten. Däremot finns en stark uppslutning kring den egna enheten och även kring den egna fakulteten.

Otydlig internationalisering. Göteborgs universitet har successivt vidgat sitt samarbete med andra lärosäten, i Sverige och utomlands; men inte i några av undersökningarna noteras internationellt anseende bland de mest profilerande egenskaperna och inte heller kommer den internationella profilen högt när universitetets enskilda egenskaper värderas av studenter, anställda och allmänhet.

Vikten av samverkan. Under senare år har verksamheten vid olika delar av Göteborgs universitet återkommande utvärderats av externa experter (peer review). Även Göteborgs universitet som en sammanhållen organisation för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling har utvärderats i Högskoleverkets kvalitetsarbetsbedömningar. Ett återkommande tema i rapporterna från dessa utvärderingar är betydelsen av samverkan inom Göteborgs universitet. Det har gällt såväl inomdisciplinärt som mellan ämnen och fakulteter. Syftet är att stärka mindre enheter, skapa slagkraftiga forsknings- och utbildningsprogram och att ge goda förutsättningar för kunskapsöverföring. Uppmaningar till samarbete, inom universitetet liksom med andra universitet och med omvärlden i övrigt, kan sägas vara en av de tydligaste och mest genomgående rekommendationerna som står att finna i utvärderingsrapporterna. Ett citat från den senaste bedömningen av universitetets kvalitetsarbete kan illustrera:

”Kraven som ställs på universitetsledningarna på utblick och framsynthet, på prioriteringar och strategiska satsningar, kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring fordrar enligt bedömargruppen samarbete tvärs över fakultetsgränser och samtidigt ett sammanhållet universitet, som både inåt och utåt utvecklar en stark identitet.”

Kvalitet är en avgörande profilmfaktor. De externa beslutsfattarna fick nämna de universitet/högskolor som de ansåg vara framstående. Det visar sig då att de entydigt anser att hög kvalitet på forskning, namnkunniga företrädare, en öppenhet mot samhället och internt är de egenskaper som det är viktigast för ett universitet att kunna lyfta fram. Öppenheten rymmer, som påpekats ovan, samarbete. Studenterna, personalen och allmänheten betonar i större utsträckning kvaliteten på utbildningarna som viktig.

Studier av citeringar och hemsidor

Utöver undersökningarna har projektgruppen granskat citeringar i dagspress och ett antal hemsidor för att få ytterligare underlag för sin nulägesanalys. Dessa studier har bland annat visat följande:

Forskarna anger sällan hemvist. Undersökningen av hur forskare citeras i dagspressen visar att endast i en tredjedel av artiklarna förknippas forskarna direkt med Göteborgs universitet. Det kan jämföras med att de allra flesta forskare från Chalmers som intervjuas i tidningsartiklar direkt kopplas ihop med högskolans namn. Men Göteborgs universitet får viss goodwill genom att i mer än hälften av artiklarna knyts forskarna till staden Göteborg. De relativt låga siffrorna vägs också till viss del upp av att flera av universitetets forskare tillhör de mest citerade i landet.

Många universitet betonar sin bredd. Att välja särskiljande grundvärden är uppenbart svårt. Genomgången av olika universitets hemsidor, svenska och utländska, visar bland annat att ord som bredd och öppet används flitigt. Det är värden som alla universitet förväntas stå för och är därför inte profilerande om de inte används mer specifikt. Större utländska universitet tar gärna upp storlek, läge (historiskt eller närhet till städer), traditioner och nobelpris etc.

Slutsatser av undersökningarna

Huvudintrycket av undersökningarna bland externa beslutsfattare, nybörjarstudenter, anställda och allmänhet är att alla är medvetna om att Göteborgs universitet är stort och brett och erbjuder många intressanta utbildningar. Förtroendet för universitet är stort i regionen. Universitetet är väl integrerat med staden Göteborg och anses vara en stimulerande miljö för utbildning och forskning. Det finns dessutom hos de intervjuade en bild av universitetet såsom förhållandevis öppet och engagerat i samhällsfrågor.

Ett profilerarbete byggt på dessa egenskaper skulle således bli trovärdigt; men det skulle inte – eftersom öppenhet och mångsidighet anses typiskt för universitet i allmänhet – höja intresset för Göteborgs universitet i nämnvärd grad, så länge de inte kombineras med universitetets andra kännetecken. I sådant fall kan öppenhet, bredd och samhällsengagemang fungera som stödjande och legitimerande kvaliteter för andra egenskaper som är av betydelse för universitetets utveckling.

Dock tycks det vara otillräckligt känt *hur stort och mångfasetterat* Göteborgs universitet är och därför angeläget att betona dess format och position på nordisk och europeisk nivå. Även kvalificerade bedömare har en vag uppfattning om vilka vetenskaper som ryms i Göteborgs universitet. Det är tydligt att bredden inte utnyttjas fullt ut, varken internt eller externt.

Vi tror också att Göteborgs universitet skiljer sig från flera andra universitet och högskolor när det gäller *graden* av öppenhet och samhällsengagemang och att detta förtjänar exemplifiering både i intern och extern information. I ett stort antal regionala och nationella organ och projekt, i viss mån också i nordiska och internationella projekt, finns företrädare för Göteborgs universitet med som drivande kraft.

De svagheter imagemässigt som noteras i undersökningarna gäller särskilt otydlighet i ledning och organisation, i viss mån också bristande intern samverkan. En rimlig slutsats är att otydligheten till inte obetydlig del förklaras just av storleken. För flertalet bedömare är det lättare att känna engagemang för delarna, som man har mest kännedom om. Å andra sidan får delarna inte sällan sin tyngd just genom att de är del av Göteborgs universitet.

3. Plattform för profilering

I analysen av universitetets verksamhet, historia och drivkrafter har projektgruppen kunnat konstatera några karaktärsdrag, funktionssätt och värderingar som särskilt utmärkande för Göteborgs universitet. De utgör – tillsammans med de grundvärden som gäller för alla universitet – Göteborgs universitets identitet, det centrala i självbilden.

Kännetecknande karaktärsdrag – grundvärden

Gruppens analys har bekräftats av ovan beskrivna undersökningar, samråd med dekaner, studentföreträdare och anställda samt genomförd hearing. Ett identitetsstärkande arbete bör grundas på följande sex karakteristika:

- Storleken och läget
- Öppenheten
- Samhällsengagemanget
- Bredd och mångfald
- Betoning av ett universitets huvuduppgifter
- Det hållbara samhället

ETT STORT INTERNATIONELLT UNIVERSITET MITT I STADEN. Göteborgs universitet är som storstadsuniversitet ovanligt genom sin koncentration av verksamheten huvudsakligen till byggnader i stadens mitt, ett förhållande som medvetet har förstärkts under senare år. Universitetet lever bokstavligen mitt i storstadsbruset och det är tydligt att detta påverkar universitetskulturen. Det har stärkt två av de förhållningssätt som liksom läget ger särprägel åt Göteborgs universitet – öppenheten och samhällsengagemanget.

Närheten till en stor stads kulturliv och stadens många mötesplatser för tankeutbyte och förströelser är kvaliteter som studenterna i Göteborg sätter högt; men väl så viktigt för universitetets utveckling – det bevisar historien – har lärares och forskares kontakter med olika konstformer, industri och handel varit. Hälsovetenskapernas integration med omgivande samhälle är det tydligaste exemplet på fruktbar samverkan mellan akademien och regionen. Också den konstnärliga fakulteten med dess närhet till både vetenskaperna och yrkeslivet på fältet visar att universitetet spelar en aktiv samhällsroll.

Samtidigt är Göteborgs universitet ett internationellt universitet. Antalet studenter, den geografiska och kulturella hemvisten samt bredden i fråga om vetenskapsområden har gjort universitetet till en allt viktigare partner i internationella utbildnings- och forskningsnätverk, både inom Europa och med världen i övrigt. Utvecklingen bekräftar att universitetet är på god väg att etablera sig som ett stort europeiskt universitet. Nobelpriset år 2000 till Arvid Carlsson och utmärkelsen Jean Monnet European Centre of Excellence för universitetets europaforskning är talande uttryck för detta.

ÖPPENHET. En viss grad av isolering anses höra till ett universitets väsen. Det är avigsidan av strävan att stå fri från kommersiella intressen, att kunna förhålla sig kritisk till tendenser i tiden. På sina håll har detta i universitetsvärlden lett till slutenhet och elitism.

Göteborgs universitet är av tradition *ett öppet universitet, i levande kontakt med sin omgivning*. Öppet och tillgängligt, berett till prestigelöst samarbete med parter utanför den akademiska världen, en öppen högskola angelägen om en breddad studentrekrytering.

Även om projektets undersökningar tyder på att Göteborgs universitet inte uppfyller alla dimensioner av vad som avses med öppenhet, finns det starka belägg i verksamheten för att öppenhet är en del av universitetets identitet. Det kan ha att göra med göteborgsk mentalitet; avgjort har det att göra med universitetets ursprung och historia och en lång tradition av kunskapsspridning utanför fackkretsen. Välkända illustrationer till öppenheten är nu Vetenskapsfestivalen och Universitetets vecka, båda framgångsrika initiativ för att sprida aktuellt vetande i icke-akademiska kretsar. Planerna för Jonsereds herrgård som ett centrum för brett idéutbyte är ett annat uttryck för öppenheten.

SAMHÄLLENGAGEMANG OCH SAMHÄLLSNYTTA. Mycket tyder på att forskarkulturen i Göteborgs universitet är präglad av ett samhällsengagemang. Aktuella problem inom medicin, miljö, konst- och kulturliv, socialt arbete och politiskt liv har attackerats inom olika discipliner. Mer än de flesta andra lärosäten har Göteborgs universitet bevisat praktiskt handlag och vilja att nå användbara resultat och samhällsnytta i sin forskning, inte minst på medicin- och vårdområdet där forskningen också har en tydlig tillämpningsprofil. Integrationen av odontologisk forskning/utbildning med den regionala tandvården finns förutom i Umeå ingen annanstans i världen.

Bland mängden av konkreta exempel på samhällsengagemang kan nämnas de marina verksamheterna som engagerar omvärlden längs hela västkusten samt olika typer av miljö- och kulturvård i samverkan med samhällsfunktioner. Andra exempel är Centrum för kulturstudier, en rad projekt inom musikvetenskap och språkvetenskap samt den i flera avseenden unika filmvetenskapen med dess världsfilmriktning och sitt engagemang i barn- och ungdomskulturfrågor. Sahlgrenska akademien och den samhällsvetenskapliga fakulteten uppvisar en lång rad exempel på aktiviteter som har bäring på dagsaktuella samhällsfrågor (samarbeten med sjukhus och läkemedelsföretag, forskning kring faktorer som kan skapa tryggare stadsmiljö, handikappforskning, forskning kring politiska val och så vidare). Kvinnohistoria och genusvetenskap har sedan länge hört till Göteborgs universitets profilfrågor. Genom sin för Norden unika konstnärliga fakultet deltar universitetet med stor synlighet i kulturlivet och det offentliga samtalet kring sociala, politiska, kulturella och humanistiska frågor. På flera av de nämnda områdena har samspelet mellan forskare och samhällsorgan gett forskningen vid Göteborgs universitet en framskjuten ställning.

MÅNGA VETENSKAPER I SAMVERKAN. Bredd och mångfald är de mest erkända av för Göteborgs universitet kännetecknande karaktärsdrag. Men de är också vanligast förekommande i andra universitets presentationer av sig själva. Viktigare är – och blir framgent – att mångfalden, tack vare perspektivvidgande samverkan över ämnesgränserna, kan förenas med kreativitet och djup. En strävan mot ökad samverkan mellan olika vetenskaper finns på universitet i hela världen, men förutsättningarna att lyckas varierar. Med sina tio fakulteter är Göteborgs universitet odiskutabelt ett de många vetenskapernas universitet, med en betydande potential för samverkan och synergier mellan olika forskargrupper och mellan forskning och utbildning. Universitetets kompetensbredd blir en

styrka också för de högt specialiserade enheterna, även om det är en lång och krävande process att åstadkomma mer samverkan.

UTBILDNING OCH FORSKNING I SAMSPEL. Två av universitetets huvuduppgifter är forskning och utbildning och dess särart ligger i ett nära samband dem emellan. Denna grundsats för verksamheten förtjänar att betonas i en tid när koncentration och specialisering framförs som standardlösning på de flesta resursproblem. Göteborgs universitet anser att utbildningens forskningsanknytning och dialogen mellan forskare och studenter är viktig och prioriterar därför inte forskning framför undervisning och vice versa. Knappa basresurser för forskning och forskarutbildning gör det svårt att upprätthålla ett jämviktsläge mellan uppgifterna, men målet får inte skymmas – undervisning som utvecklas i takt med forskningen och forskning som inspireras av studenternas förväntningar och krav. Former för samverkan behöver både skapas och främjas så att forskare och studenter kan mötas mer.

STARKT MILJÖMEDVETANDE. Universitetet är engagerat i miljöfrågor på många plan. Universitetet har bland annat bestämt sig för att bidra till en hållbar utveckling genom att miljöanpassa den egna verksamheten. Senast 2005 ska hela universitetet vara miljöcertifierat enligt standarden ISO 14001. Tillsammans med Chalmers står Göteborgs universitet dessutom för 40 procent av landets samhällsfinansierade forskning på området. Flera av fakulteterna bedriver omfattande forskning och utbildning kring olika aspekter av hållbar utveckling.

Strategisk profil

Den strategiska, det vill säga den eftersträvade profilen för Göteborgs universitet, blir på basis av resonemangen i föregående avsnitt följande:

Göteborgs universitet

Mitt i staden, mitt i debatten

Öppet mot omvärlden och för olika idéer

Många vetenskaper i kreativ samverkan

Forskning och utbildning i samspel

Verkar för det hållbara samhället

Ett av de stora i Europa

- *Mitt i staden...* Det är dels en faktisk beskrivning, dels ett symboliskt uttryck för universitetets samhällsengagemang.
- *Öppet mot omvärlden...* Välkomnande, lyhört för nya idéer och perspektiv, öppet för samarbete.
- *Många vetenskaper...* Anger forskningens spännvidd och de utvecklingsmöjligheter som uppstår genom ökad intern samverkan.
- *Forskning och utbildning...* Betoning av det dubbla ansvaret och av forskningens och grundutbildningens interferens.
- *Verkar för det hållbara...* Miljöområdet är en framträdande gemensam profil för universitetet och det finns en strävan att försöka bidra till det hållbara samhället.
- *Ett av de stora i Europa...* Göteborgs universitet är stort även i europeiskt perspektiv. Formuleringen understryker också universitetets internationella inriktning.

Profilering på olika nivåer

Att identiteten inte upplevs som densamma i alla delar av universitetets organisation och att fakulteter, t ex Handelshögskolan och IT-universitetet, är i färd med att forma en egen profil är i sig inte hinder för universitetets samlade profilsträvanden. Men förhållandet bör beaktas när universitetets styrelse träffar beslut om identitetsstärkande åtgärder. Splittringstendenser ska undvikas.

Projektgruppen har kommit fram till att en profilering av universitetet kan ske på i princip tre nivåer:

- institutionsnivå
- fakultetsnivå
- universitetet som helhet

Men för att lyckas med en profilering av universitetet kan högst två nivåer nämnas samtidigt. Den gemensamma nivån, Göteborgs universitet, måste nämnas i all profilering utåt. Sedan får varje fakultet/vetenskapsområde avgöra om de vill profilera fakultetsnivån eller institutionsnivån. Gruppen bedömer att fakulteterna inte behöver göra på samma sätt utan att de får utgå från sina förutsättningar och önskemål.

Profileringen av universitetet måste ske i samverkan mellan helheten och delarna. Den förutsätter att fakulteter och institutioner – såväl internt som externt – gör sina starka sidor kända, samt att de understryker arbetssätt och kunnande som särskiljer dem från motsvarande enheter på andra universitet. Samtidigt måste de tydligt markera att de tillhör Göteborgs universitet, vilket ökar trovärdigheten hos deras profiler. Detta har stor betydelse för de anställdas självförtroende, vilket är ett av syftena med profilering.

Vi håller för troligt att enskilda fakulteter och institutioner kan ha fördel av att framhålla sin tillhörighet till ”ett stort europeiskt universitet”. Vi tror vidare att betoning av öppenhet och samhällsengagemang – i enlighet med den eftersträvade universitetsprofilen – är naturliga inslag i deras presentation av sig själva. Det kommer med samsyn om universitetets identitets- och profilfrågor att skapas utrymme för olika enheters uttrycksvilja.

Fortsatt profileringsarbete

Ingenting betyder mer för ett universitets anseende än bevisad hög kvalitet på undervisning och forskning. Identitetsstärkande åtgärder och profilering ersätter inte synliga prestationer och levererade resultat. Men det krävs att kvaliteten görs känd, allmänt känd och erkänd i opinionsbildande kretsar. Den bör också vara en del av de anställdas och studenternas självbild.

Såsom detta projekt har visat, tenderar allmän opinion att underskatta de stora och breda universitetens miljöer för spetsforskning. Bredden blir lätt synonym med slätstrukenhet. Starka forskargrupper måste synliggöras samtidigt som mångfalden hos forskningen inte får skymmas.

Ett målmedvetet arbete för att göra Göteborgs universitets ”personlighet”, dess identitet, känd och erkänd, är därför angeläget. Denna rapport avser att ange en riktning, och utgöra en plattform, för ett långsiktigt arbete såväl inom organisationen som i universitetets externa relationer.

Den fortsatta processen

Det gäller, som nämns i rapportens inledning, att på olika sätt levandegöra *vad universitet är, är till för och värdesätter*. Hur detta skall ske har inte varit projektets uppdrag att föreslå. Men det finns anledning att framhålla att en profilering av grundvärdena inte får begränsas till information och kommunikation. Profilsträvandena får inte bara bli ord utan ska komma till uttryck i attityder och beteenden, organisation och ledningsstil, inre och yttre miljö. Det är därför mycket viktigt att den påbörjade processen drivs vidare och att

ledningen tar tydliga steg framåt utifrån den föreslagna plattformen. Undersökningarna visar också att det finns en stark förändringsvilja internt som bör tas tillvara.

Ett arbete på flera områden

Vi tror därför att de som ska verkställa idéerna har skäl att

- genomlys organisationen för att se om den motsvarar kraven på samverkan, öppenhet och samspel mellan forskning och utbildning
- studera ledningsstrukturen, särskilt förhållandet mellan universitetsledning och fakulteter och frågan hur fakulteterna skall stimuleras att samverka mer
- gå igenom rutiner och ”ritualer” för att se om de stämmer med universitetets värderingar
- granska de fysiska miljöerna, inte minst den centrala universitetsbyggnaden, för att se i vad mån de motsvarar profilens krav
- granska alla nu giltiga presentationer av verksamheten och göra nödvändiga justeringar i det löpande informationsarbetet i enlighet med den eftersträlvade profilen
- pröva olika möjliga strukturer för samverkan inom universitetet – forskningsplattformar, gemensamma mötesplatser etc – för att bättre tillvarata potentialen för gränsöverskridande forskning och utbildning
- identifiera forskningsmiljöer med hög kvalitet vid olika fakulteter
- utforma ett program för profilering som möjliggör att universitetets olika delar kan profileras självständigt – som delar av helheten

Det identitetsstärkande arbetet blir en förberedelse för ökad synlighet. Det är troligt att processen också, väl genomförd och samordnad med ett långsiktigt utvecklingsarbete, kommer att bidra till organisationens mognad.